А К Т

поточного лісопатологічного обстеження

29 жовтня 2021 року. м. Хмільник

Мною, інженером – лісопатологом І кат. ДСЛП «Вінницялісозахист» Фіцуком Ю.О., за участю інженера ОЗЛ ДП «Хмільницьке лісове господарство» Паращука В.В., в період з 22.09 – 24.09.2021; 25.10 – 29.10.2021 року,в присутності посадових осіб Уладівського, Широкогребельського, Козятинського, Березнянського, Хмільницького, Літинського лісництв провели поточне лісопатологічне обстеження насаджень, які перебувають у постійному користуванні ДП «Хмільницьке лісове господарство».

В результаті обстеження встановлено наступне:

Козятинське л-во - обстежено лісові насадження в наступних кварталах: 28,23,46,45,55,26,51,6,19,39;

Обстежена площа – **116,5 га;**

СРВ – **116,5 га;**

В тому числі по причинах пошкодження:

- Кореневі та стовбурні гнилі - **88,4 га;**
- Верхівковий короїд – **28,1 га.**

Літинське л-во - обстежено лісові насадження в наступних кварталах: 58,49,8,80,120,128,133,126,20,9,26,35,44,48,123;

Обстежена площа – **128,5 га;**

СРВ – **128,5 га.**

В тому числі по причинах пошкодження:

- Кореневі та стовбурні гнилі - **117,5 га;**
- Верхівковий короїд – **11,0 га.**

Березнянське л-во- обстежено лісові насадження в наступних кварталах: 35,1,2,3,9,10,17,25,33,35;

Обстежена площа – **81,0 га;**

СРВ – **80,2 га.**

СРС – **0,8 га.**

В тому числі по причинах пошкодження:

- Кореневі та стовбурні гнилі - **81,0 га;**

Широкогребельське л-во- обстежено лісові насадження в наступних кварталах: 8,20,23,35,41,51,53,63,71,75,77,30,9,76.

Обстежена площа –**137,5 га.**

СРВ – **137,5 га;**

В тому числі по причинах пошкодження:

- Кореневі та стовбурні гнилі - **137,5 га;**

Уладівське л-во - обстежено лісові насадження в наступних кварталах: 5,6,13,30,42,49,88,93,103,107;

Обстежена площа –**174,9 га.**

СРВ – **174,9 га;**

В тому числі по причинах пошкодження:

- Кореневі та стовбурні гнилі - **174,9 га;**

Хмільницьке л-во- обстежено лісові насадження в наступних кварталах: 39,10,13,41,29,23,8,38,11,40;

Обстежена площа –**87,2 га.**

СРВ – **85,4 га;**

СРС – **1,8 га.**

В тому числі по причинах пошкодження:

- Кореневі та стовбурні гнилі - **87,2 га;**

Обстежені деревостани в основному представлені різновіковими чистими та мішаними насадженнями з головною породою Дз, Яз, Сз. Всього обстежена площа по ДП «Хмільницьке ЛГ» складає **725,6 га.**

В тому числі по причинах пошкодження, **га:**

- Кореневі та стовбурні гнилі – **686,5 га. (298,6 га. – слабкий ступінь; 385,0 га. – середній ступінь; 2,9га. – сильний ступінь);**
- Верхівковий короїд – **39,1 га. (14,7 га. – слабкий ступінь; 24,4 га. – середній ступінь);**

Даним обстеженням рекомендовано провести:

- СРВ – на площі **723,0 га;**
- СРС – на площі **2,6 га.**

Лісопатологічна характеристика обстежених насаджень:

Осередки з переважанням короїда верхівкового (вершинного). Основними причинами розладнання обстежених деревостанів є діяльність комплексу стовбурових шкідників у видовому складі яких на Сз провідне місце посідають: короїд вершинний (*Ips acuminatus*), короїд шестизубий (*Ips sexdentatus*) лубоїди соснові (лубоїд сосновий малий – *Blastophagus minor*, лубоїд сосновий великий *Blastophagus piniperda*); На листяних породах – кореневі та стовбурові гнилі (Гз, Бп, Дз, Ос).

Дані насадження (з головною породою Сз в складі) характеризуються розвитком та розповсюдженням на тлі еколого-кліматичних факторів (нерівномірна кількість опадів, ранній початок вегетаційних періодів минулих років, та інш.) небезпечних осередків короїда верхівкового (Ips accuminatus), в меншій мірі лубоїда соснового малого (Blastophagus minor) та короїда шестизубого (Ips sexdentatus) внаслідок чого відбувається всихання соснових деревостанів. Переважно дерева поодинокого та групового характеру, зрідка куртинами до 0,01 га.

Приурочене всихання переважно до стін лісових масивів (межі зрубів минулих років, дороги, «вікна» в насадженнях з нерівномірною повнотою). Характер всихання одночасний, серед сухостійних дерев переважають дерева V та VI категорій стану (характеризуються частковим опаданням кори, дерева відпрацьовані стовбуровими шкідниками, хвоя, гілки другого і третього порядків відсутні). Переважає вершинний тип всихання, крони дерев сосни сильно ажурні, спостерігається зміна (освітлення) кольору глиці від світло-зеленого до жовтого.

В обстежених насадженнях спостерігається поодиноке та групове всихання дерев сосни внаслідок пошкодження синьою сосновою златкою, дерева відпрацьовані шкідником, хвоя у переважній кількості таких дерев руда, невелика кількість дерев з жовтувато-зеленою хвоєю, або хвоя частково вже опала. Кора на таких деревах відшаровується, на деревині розвинулись сажисті грибки, що дало поверхні стовбура чорне забарвлення. В таких деревах всихання відбувається знизу до вершини.

Також внутрішні тканини стовбурів в місцях поширення личинкових ходів вищезгаданих стовбурових шкідників характеризуються наявністю «синяви» яка характерна при поширенні її збудників - офіостомових грибів. Сухостійні й особливо всихаючі та сильно ослаблені дерева є сприятливим фактором для утворення небезпечних осередків стовбурових шкідників в майбутньому.

Листяні породи дерев пошкоджені кореневими та стовбуровими гнилями, які викликаються комплексом різних причин: дерева берези повислої від трутовика справжнього та бактеріальної водянки а також кореневих та стовбурних гнилей, дерева осики від трутовика несправжнього, дерев дуба звичайного від пошкоджень бронзовою златкою та опеньком осіннім, судинним мікозом Дз а також кореневими та стовбуровими гнилями, ясена від пошкоджень опеньком осіннім, дерева граба – внаслідок некрозу.

Насадження вражені стовбурними гнилями характеризуються відпадом дерев змішаного типу – наявний в них сухостій (переважно дерев порід Ос, Бп) що носить як поодинокий так і груповий характер, а також куртинний та суцільний (насадження заплановані під проведення СРС), (групи невеликі в середньому до 3 – 5 дерев). Також в окремих насадженнях наявний вітровал минулих років поодинокого та групового характеру. Сухостійні та всихаючі дерева характеризуються заселенням та відпрацюванням стовбуровими шкідниками про що свідчить наявність льотних отворів на стовбурах дерев.

Некроз граба звичайного – пошкоджується кора, судинна система, деревина. Закупорюються судини ксилеми, порушується водний режим дерева, листя в'яне, гілки відмирають. На грубих гілках і стовбурах з'являються некрози. Деревина поступово руйнується, утворюючи білу заболонну гниль.

Поодиноко дерева породи Дз, що є у складі насаджень в різному ступені інтенсивності вражені судинним мікозом (офіостомозом) дуба (збудник сумчаста стадія – Ceratocystis roboris) та поперечним раком дуба. Дані дерева є суховершинними, сухокронними (всихаючими) або сухостійними.

Поодиноко дерева ясена вражені халаровим некрозом (збудник *Hymenoscyphus fraxineus*) – інвазійна хвороба, що спричиняє поступове відмирання крон. Ознаками є некротичні плями на корі пагонів, знебарвлення деревини та листя, некрози листя, передчасне опадання листя, некрози стовбура. Збудник хвороби поширюється протягом літа зі спорами, які утворюються на інфікованому листі після зимівлі та переносяться вітром.

Також в окремих таксаційних виділах наявний вітровал Яз та Дз минулих років поодиноко та групового характеру внаслідок пошкодження (підгнивання) кореневої системи дерев в результаті діяльності опенька осіннього (*Armillariella mellea*), який спричиняє окоренкові гнилі. Навколо уражених коренів у землі утворюються ризоморфи. Восени на кореняхі біля основи стовбурів утворюються плодові тіла. Уражені дерева відмирають за кілька років, переважно групами. Гриб спричиняє білу заболонну кореневу й окоренкову гниль корозійно-деструктивного типу, облямовану. Основною ранньою діагностичною ознакою розвитку в деревостані бактеріозу є зрідженість крон, поява сухих гілок у кронах, водяних пагонів, передчасне опадання листя, його менші розміри. У вологі роки на стовбурах з'являються патьоки ексудату червоного кольору.

Сухостійні та всихаючі дерева характеризуються заселенням та відпрацюванням стовбуровими шкідниками про свідчить наявність льотних отворів на стовбурах дерев. Основними виявленими видами на Дз є малий дубовий вусач *(Cerambyx scopolii)* та великий дубовий вусач *(Cerambyx cerdo)*, на Яз – лубоїд ясеневий строкатий (Hylesinus fraxini) та лубоїд ясеневий великий (Hylesinus crenatus). Переважна кількість дерев що відноситься до сухостою минулих років - вражена стовбуровими шкідниками родин златок, в незначному відсотку – представниками родини вусачів. Сухостійні та всихаючі дерева є сприятливим фактором для утворення небезпечних осередків стовбурових шкідників в майбутньому.

В насадженнях за участі Бп спостерігається всихання дерев берези, яке носить куртинний характер посихання в результаті пошкодження кореневими та стовбурними гнилями, а також внаслідок негативної дії бактеріальної водянки (викликається бактерією *Erwinia multivora)*. Вражені бактеріальною водянкою дерева берези характеризуються суховершинністю (всиханням 1/2 - 1/3 крони), наявністю характерних некрозів на стовбурах дерев. Поширення бактеріальної водянки приурочене до заселенням дерев берези стовбуровими шкідниками – переважно заболонником березовим (*Scolytus ratzeburgifans*).

В цілому насадження є небезпечними осередками подальшого розповсюдження вторинних (стовбурових) шкідників, кореневих та стовбурових гнилей. Враховуючи лісопатологічний стан, що склався, для поліпшення санітарного стану лісів та відповідно до «Санітарних правил в лісах України» рекомендовано провести санітарне рубання вибіркове (СРВ) на площі **723,0 га**., санітарне рубання суцільне (СРС) на площі **2,6 га**.

Відомість поточного лісопатологічного обстеження додається.

Таксаційні характеристики обстежених насаджень та запаси деревини внесені у відомість поточного лісопатологічного обстеження використовувалися згідно матеріалів лісовпорядкування 2012 року.

Під час проведення даного обстеження лісовій охороні ДП «Хмільницьке лісове господарство» надавалась методична допомога з питань лісозахисту.

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

1. Запланувати та провести всі запроектовані даним лісопатологічним обстеженням заходи з поліпшення санітарного стану лісів.
2. Рубки провести згідно «Санітарних правил в лісах України».
3. На зрубах порубкові залишки рекомендується спалювати одночасно із заготівлею, з метою локалізації діючих осередків.
4. При спалюванні порубкових решток необхідно дотримуватися Правил пожежної безпеки.
5. При появі осередків масового розмноження та розповсюдження шкідників/хвороб лісу та не визначені їх видового складу й з метою своєчасного планування видів та об'ємів заходів з поліпшення санітарного стану - своєчасно інформувати ДСЛП «Вінницялісозахист» та Вінницьке ОУЛМГ.
6. Осередки шкідників та хвороб лісу виявлені даним лісопатологічним обстеженням поставити на облік.

Обстеження провів:
Інженер-лісопатолог І кат.
ДСЛП «Вінницялісозахист» Ю.О. Фіщук

ДСЛП "Вінницялісозахист"
Інженер-лісопатолог І кат
"__" ____ р.
для документів

За участі:
Інженера ОЗЛ
ДП «Хмільницьке лісове господарство» В.В. Паращука

З актом ознайомлений
В.о. головного лісничого
ДП «Хмільницьке лісове господарство» І.С. Білаш